

Natalija Teodoridu

TRI PRIČE

PTIČENJE: BAJKA

Okej, evo, mala. Slušaj:

Nekada davno, bila je priča o kraju sveta.

Ne, hajdemo ponovo.

Ovo je bajka o tome kako je došlo do kraja sveta.

Ne, nije ni to. Žao mi je, devojčice. Ne ide mi ovo od ruke.

Kako god bilo, svetu nije došao kraj. Samo se promenio.

Auto-put sa zapada prema gradu bio je zakrčen napuštenim automobilima. Bilo je već teško zaobilaziti ih glomaznim hjundaijem, ali sada Marija mora da izađe, da zatvori vrata i uklanja automobile s puta na svakih dvadeset metara. Konačno je morala da se zaustavi. Kolone vozila s uključenim žmigavcima prostirale su se dokle god joj je dopirao pogled, pod nemilosrdnim suncem severne Grčke. Neki motori još su radili, mekano predući ili gubeći dah benzinskih isparenja.

Nije bilo ljudi na vidiku. Pitala se kamo su to ljudi pokušavali da odu, zašto su hteli da se dokopaju grada. Da li su tragali za svojim porodicama, pokušavali da se vrate kući, kao i ona sama? Da li su mislili da će tamo biti sigurniji?

Jato ptica preleće joj iznad glave, bacajući kratkotrajne senke na auto-put. Nije podigla pogled dovoljno brzo da bi videla od koje su vrste. Gavranovi, može biti. Prikaze ptica. Ne misli da je on s njima, kaže sebi, nemoj, nemoj.

Ugasila je motor, položila ruku na svoj nabrekli stomak i za trenutak spustila čelo na upravljač. Udahne, izdahne, slušajući žamor ptica napolju, lepet, ciku, glasanje, sveprisutno, napadačko.

„Izvući se iz ovoga”, rekla je naglas. Odmah se pokajala i pomilovala svoje ispupčene. „Izvini, bebo”, govori. „Sve je okej. Mi smo okej.” Potom, dodaje: „Naći ćemo ga, bebo. Hoćemo.”

Okreće se svom ocu. On sedi na zadnjem sedištu, praznog pogleda uprtog napred, ne gledajući ni u šta. Koža mu se ljušti. Pluća šište pri svakom udahu.

„Idem, tata”, kaže. „Moram da nam pronađem prenoćište, nešto za jelo i piće. Vraćam se brzo, okej?”

Starac okreće glavu – spor, umoran pokret. Za trenutak ona misli da je gleda, ali ne gleda je. Pilji u nešto iza nje, iznad nje. Podiže ruku i odsutno se češe po paperju koje mu je izraslo po vratu.

Pogledala ga je još jednom, a potom kroz vetrobransko staklo. Ljudi nema nigde, samo ptice i jara koja podrhtava na asfaltu. Otvara pretinac i vadi novu hiruršku masku da zameni ovu koju nosi otkako su izašli napolje. Za svaki slučaj.

Napolju, svet odzvanja od torokanja ptica koje su se načetile po drveću i strujnim vodovima. Osvrće se oko sebe, pokušava da se orijentiše. Proverava da li ima signal na telefonu, premda je odavno nestao, čim su napustili prestonicu – vlada je obustavila telekomunikacije nakon što su se nemiri oteli kontroli, malo pre nego što se srušila električna mreža. Kad su se nemiri okončali, nije bilo nikoga ko bi sve to vratio u pređašnje stanje. Gleda Simosovu sliku na displeju, pre nego što odloži telefon. Kako se brzo sve raspalo, pomislila je dok je posmatrala blistavi auto-put u daljini. Kako brzo naši telefoni i kompjuteri i automobili zaneme čim skrenemo pogled.

Marija vidi most na nacionalnom auto-putu, godinama u izgradnji. Grad se brzo širio, a most je trebalo da rastereti užasne gužve u saobraćaju, stalnu pretnju onima koji su želeli u grad. Još je daleko od centra – od kuće – međutim, jedna od brzorastućih oblasti na zapadu nazire se u daljini, preko mosta. Otprilike sat hoda, ako njeno telo bude saraživalo.

Obesila je ranac o rame i kratko protrljala stomak.

„Idemo, bebo”, rekla je, ignorišući alarm u grudima koji je uspaničeno upozoravao, nije-bezbedno, nije-bezbedno, nije-bezbedno. A to je činila svakog trenutka otkako je sve počelo. „Idemo.”

Ovaj kraj opustošen je kao i svi na koje je nailazila u manjim gradovima između Atine i Soluna. Ovdašnji stanovnici mora da su već pokušali da napuste svoje domove i da se domognu grada, mora da su brže shvatili šta se događa nego ljudi dole u prestonici. Možda je njima bilo lakše. Ovde ima više narodnih priča. Više sujeverja.

Ipak, to nije bilo dovoljno.

Kreće se glavnom ulicom, držeći na oku ptice koje joj kruže iznad glave. Mnoge slike očaja ovde su bile vidljive i pre zaraze. Zatvorene radnje, propale i zakatančene. Zidovi s kojih se ljuši boja, oronule zgrade. Automobili bez tablica, napušteni tokom ranijih nedaća različitih vrsta. Prolazi pored jata gusaka koje tragaju za hranom u velikom kontejneru za smeće. Zastaju i posmatraju je za trenutak, njihove oči kao perle procenjuju je, blistavu i nesaznatljivu.

Poznato glasanje praćeno lepetom krila prekida njihovo uzajamno posmatranje. Guskse se vraćaju svojem iskopavanju. Dva-tri zveketa i ona ugleda par golubova na prozoru stana na drugom spratu. Udaraju u staklo, odleću, potom ponovo udaraju u staklo, pomamno, očajnički. Ona potrči prema zgradi, nadajući se da su vrata otključana.

Stan je prašnjav i mračan – sve zavese su navučene. Uz pomoć lampe na telefonu probija se niz hodnik i zaustavlja pred ogledalom prekrivenim belom plahtom. Ili je neko iz porodice nedavno preminuo, ili ljudi koji su ovde živeli nisu mogli da podnesu svoja nova obličja.

Dnevna soba zakrčena je starinskim nameštajem i ostacima dugog boravljenja: sofa od zelenog pliša, s ulegnutim sedištim; na svakoj površini ručno rađeni miljei; vaze s plastičnim cvećem; figurine od porcelana. Mogao bi ovo biti stan njene bake i deke, da tu i tamo nema ostataka kože, otpalog tkiva i kostiju. Pliš na sof i prekriven je perjem, a stočić ptičjim izmetom.

Na glomaznom televizoru nalazi se fotografija starijih ljudi koji se grle, smeše se u objektiv kamere. Da li su ovo ljudi koji bi sada da polete s prozora na terasi? Verovatno jesu, ali proteruje tu pomisao iz glave. Ptice se smeštaju na drvenu garnišnu čim je ugledaju. Pita se da li su svesne njenog prisustva.

Marija učvršćuje hiruršku masku i pritiska je preko nosa i usta, pre nego što se približi pticama. Nije-bezbedno, kazuje alarm, nije-bezbedno. Otvara prozor na balkonu i ustukne. Ptice poleću sa garnišne i kruže po dnevnoj sobi, jednom, dvaput, triput, pre nego što izlete. Da li je to bilo *zbogom*? Ide za njima na balkon. Posmatra ih kako odleću.

Sunce je na zalasku. Uskoro će morati da se vrati, čak i ako ne pronađe ništa korisno. Naginje se preko ograde i posmatra okolinu tragajući za supermarketom ili nekom prodavnicom. Mnoge su provaljene i opustošene, ali obično pronađe ono što joj je potrebno. Nije bilo dovoljno vremena da ljudi pakuje sve. Najpotrebnija je bila čista, flaširana voda. Nju su svi prvo grabili, pošto je kod ljudi zavladao strah da se zaraza proširila iz vodovoda, sudeći po tome koliko brzo se sve odvijalo. Drugi su mislili da je u pitanju prokletstvo, ili konačna kazna za neki greh koji se prenosio s kolena na koleno. Ko zna.

Uočila je da se neko kreće. Prilika s kapuljačom posmatrala ju je s druge strane ulice, dva bloka dalje. Da li to nosi gas-masku? Srce joj je poskočilo, a beba zadala oštar udarac, skoro je izgubila vazduh.

„Hej”, povikala je čim je povratila dah, ali prilika je već zamakla iza ugla i nestala bez glasa.

Ugledala je supermarket, nekoliko ulica dalje.

Pažljivo je prilazila. Supermarketi su uvek opasni, čak i oni najviše opustošeni. Ljudi hrle prema njima kao životinje prema izvoru.

Sakrivena iza kamiona na parkingu, posmatra zgradu nekoliko minuta. Ima taj peckavi osećaj na potiljku, kao da je neko posmatra. Ali nema ni traga od ljudi, bilo zdravih bilo zaraženih, koji izlaze ili ulaze u zgradu. Unutra je mračno. Mora da se neko krije unutra, ali to se ne može znati unapred. Moraće da rizikuje.

Uzima kolica i ulazi.

Na ulazu se vide tragovi borbe. Krv na podu. Ženska tašna, iskidana, ono što je bilo u njoj rasuto. Od žene ni traga.

Da li nam ovo čini zaraza, pita se, ili smo oduvek ovakvi? Provlači kolica pored lo-kve krvi, tragajući po rafovima za bilo čime od koristi. Voda na prvom mestu. Konzerve. Sveće. Baterije. Bilo šta.

Sa dopola punim kolicima, dodavši ono što je pronašla u stanu dvoje staraca, odlazi do automobila. Kolica je povezla sa sobom.

Otac je tu gde ga je ostavila, i dalje pilji u svetlost koja gasne.

Otvora zadnja vrata i seda unutra.

„Hej, tata”, govori. Vadi musli-pločicu iz džepa i pruža mu. „Hoćeš da jedeš nešto?” Starac polako trepće, ali je ne prati pogledom. Nešto u njegovim očima privlači Marijinu pažnju i ona uključuje svetiljku na krovu da pomnije pogleda.

Pripija se uz oca, lice joj je toliko blizu njegovom da može da mu oseti miris, taj plesnivi i poznati miris sad pomešan s nečim novim, prašljivim i životinjskim.

Usredsređuje se na njegovo levo oko. Ono što ranije nije primećivala sad joj je potpuno očigledno. Zenice su mu veće. Nova, mastiljava mrlja prekriva zelenu zenicu kao nafta koja se širi površinom jezera. Videla je to već, naravno, mutne oči na licima jedva još ljudskim, ali nije posmatrala tu promenu iz tolike blizine, tako bolno, nije bila svedokom svake etape u svim apsurdnim pojedinostima.

„Da li si tu, tata?“, pita ga. „Znaš li ko sam? Da li se ičega sećaš?“, čeka, uprkos tome što zna da neće odgovoriti. „Sećaš se mame?“, zastaje. „Ili svojih ptica?“ Još jedna pauza. „Da li si srećan sada, tata?“, pita brižno. „Srećniji nego pre?“

Otac duboko udahne, a potom dugo, šištavo izdiše.

Marija se povlači i polako izlazi iz automobila. Musli-pločica još joj je u ruci. Odvija je i jede, odlučivši da veruje u to da će dobiti sastojke koji su navedeni na omotu. Potom odvozi kolica s druge strane automobila i otvara vrata.

„Možeš li da izađeš, tata, molim te?“ Pokušava, premda zna da od toga nema ništa.

Pošto on ne odgovara, obuhvata ga oko struka i iznosi napolje. Zaprepašćena je koliko je lak; kao da mu je telo izgubilo gustinu, kao da su se kosti ispraznile. Straši je to s koliko ga malo napora podiže. Ne treba da bude tako lak, misli. Ne treba da bude tako lak. Zastaje na trenutak, s ocem u naručju, lakim kao ptica, stranim kao ptica. Potom ga smešta u kolica i polazi u pravcu stana.

Na putu dovde koža mu se ljuštila u dugim trakama, otkrivajući guščju kožu obraslu mekanim paperjem.

Nebo je tamno. Ostavila je kolica na glavnom ulazu i ponela oca uz stepenice. Očistila je sofu i položila ga na mekane jastuke veoma pažljivo, bojeći se da bi mogla da mu slomi kosti i najmanjim stiskom.

Za sebe je odabrala manju sobu. Imala je samo jedan ležaj s ručno tkanim prekrivačem. Tu je fotografija dečaka koji se smeši u objektiv, u pozadini je pastoralni pejzaž – fotografija iz škole, verovatno, deteta koje je odavno odraslo. Uz pomoć lampe proučila je dečakovo lice: visoko čelo, dug, tanak nos. Da li si sad ptica, palo joj je na pamet. Koja vrsta ptice bi mogao biti? Koliko dobra ptica?

Evo, ovako ide priča, mala:

Nekada davno, živela je jedna mlada Kraljica. Bila je dobra Kraljica, i jednog dana otišla je u posetu čarobnjaku na drugom kraju svog kraljevstva, pošto je bila noseća, a želela je da joj se dete rodi zdravo, neopterećeno roditeljskim grehom. Konačno, nije ni važno. Jer dok je bila na putu, pošast je zahvatila njenu zemlju, čudesna pošast koja je skoro sve njene podanike pretvarala u ptice. A Kraljica nije znala šta da radi. Vratila se u svoj zamak i potražila muža koji je ostao kod kuće. Nisu se videli otkako je izbila zaraza.

S Kraljicom je bio njen otac, stari Kralj, pošto su zajedno išli kod čarobnjaka. I ona ga je stavila u kolica iz supermarketa jer je bio bolestan, a ona nije znala šta s njim da učini.

Žao mi je, mala. Nikakva sam pripovedačica. Pokušaćemo neke druge večeri, okej?

Ujutro, u očima njenog oca nije bilo beline, a nos mu je izrastao dug i tvrd, kao vrh kljuna. Pažljivo mu je prišla, pošto je videla da su neki ljudi agresivni u ovom stadijumu. Ako bi je ujeo ili ogrebao, to bi bio siguran put za zarazu, međutim, njen otac nije poka-

živao nameru da joj naudi. Dopustio joj je da ga ponese sa sofe i spusti niz stepenice. Tankim rukama, obraslim perjem, čvrsto je obuhvatio ćerkin vrat.

Smestila ga je u kolica, zajedno sa zalihom vode, baterija, lampi i suve hrane, te se uputila u centar grada.

Kako se bližila centru, ulice su bivale sve zakrčenije automobilima u oba smera. Znaci uništavanja takođe su bili istaknutiji – spaljene zgrade, u nekima je još gorela vatra ostavljajući jak miris paljevine u vazduhu koji joj je golicao nozdrve, smetao joj da diše. Ovde je bilo još ptica – gegale su se po ulici, letele iznad glave ili naprosto sedele na žicama, nepomične, gledajući je, tu i tamo oglašavajući se ptičjom pesmom. Marija gleda oca sputanog u kolicima, nemog, otežano je disao. Da li treba da ga se boji? Podigla je pogled prema vranama na balkonu. Pokušavala je da se priseti reči za skupinu vrana – *vranad*, možda.

„Šta blenete?“, povikala je. „Šta hoćete koji moj?“

One zagrakću i odlete, ogorčeno.

Tad je ugledala ženu na prozoru. Gledala je u nešto preko ulice, s oba dlana prislonjena na staklo, koža joj je bila prekrivena crnim perjem. Isprva Marija misli da bulji uprazno, kao njen otac, potom prati pravac ženinog pogleda. Dole niz ulicu ima jedna škola.

Pogurala je kolica, dok se nije našla pred školskom ogradom. Sad čuje divlje lepršanje, zvuk malenih tela koja udaraju u prozore.

„Budi tu“, kazala je ocu, kao da bi on mogao iznenada odlučiti da ode. Da odleti, kao što je činio u njenim snovima, kad je bila mala. Možda uskoro. Ali ne još. „Pokušaću da ih pustim.“

Ona kruži oko školskog dvorišta, ali primećuje da je kapija zakatančena iznutra. Neko je zaključao ovu decu. Stoji mirno, razmišlja o tome. Neko je zaključao ovu decu. Šta li im je bilo na pameti? Da ih zaštite, možda? Nada se da je tako.

Nastavlja da kruži, tražeći nešto čime bi razbila prozore. Ima jedna gomila cigala koja će lepo poslužiti. Stavljajući nekoliko komada u ranac i vraća se, vagajući jednu u ruci. Zamakne iza ugla, potom se zaledi.

Prilika s kapuljačom koju je ranije videla stoji pored njenih kolica i u plastičnoj keši drži nešto zgrudvano. Posmatra Marijinog oca.

„Ne diraj ga!“, viče Marija. Prsti joj stiskaju ciglu.

Prilika sa kapuljačom gleda u nju, potom se okreće u pravcu školskih prozora, zavilava kesom u vazduhu i potom je pušta prema prozorima, razbijajući ih.

Jato lasta, crno-belih, izleće iz škole, te krilati razred zauzima nebo.

Kad Marija pogleda ponovo, prilika s kapuljačom je nestala.

Hoda sve dok je ne zabole noge i ne može više da gura kolica. Prazna garaža je dobro mesto za prenoćište, pošto je vreme još lepo. Misli na sve koji su se upravo pretvorili u ptice – posebno u one male, crvendaće i carice. Koliko će ih preživeti nastupajuću zimu.

Zaustavlja očeva kolica do zida, a potom pravi gnezdo od kartonskih kutija za sebe. Dok tone u san, sluša kako disanje njenog oca postaje sve neobičnije.

Sanja Simosa. On stoji na obali velikog jezera, voda je mirna i zelena. Okrenut joj je leđima, ruke su mu raširene kao da će poleteti.

„Simose?“, povikala je, srce ju je oštro zbolelo u grudima.

On se ne okreće. Umesto toga, gleda uvis, pa tako i ona.

Jato labudova preleće, uputivši se prema suncu na zalasku.

„Da li ćeš otići s njima?“, pita ga, svog visokog belog labuda od muža.

Ne odgovara joj, ispušta oštar krik, klekne, uvija rukama.

Budi se pre nego što on poleti.

Zvuk pretresanja njenog ranca prenuo ju je iz sna.

Marija se pridize iz svog gnezda onoliko brzo koliko joj stomak dopušta i uključuje svetiljku na telefonu. Prilika s kapuljačom nagnuta je nad njenim rancem. Devojka. Okreće se Mariji držeći sonogram u jednoj ruci, dok drugom zaklanja pogled od snopa svetlosti.

„Je l' ovo tvoje?“, pita devojka. Njen glas prigušen je pod maskom, ali zvuči mlado. Nežne je građe. Nema više od osamnaest.

Marija spušta svetiljku da je ne zaslepljuje. „Jeste“, odgovara.

„Koliko brojiš?“

Marijina ruka spušta se na stomak, zaštitnički. Mogla bi da više na ovu devojku, da je najuri, da je kazni zbog pokušaja krađe. Ne čini to. „Dvadeset tri nedelje“, kaže, potom se ispravlja, „dvadeset četiri.“

„Ja sam Elena. El.“

Marija prilazi, okleva za trenutak, potom stiska Elinu ruku. „Marija, ovde veoma uobičajeno ime.“

El se kratko, zabrinuto nasmeje.

„Jesi li gladna?“, pita Marija, pošavši prema kartonskim kutijama. „Mogle bismo da podelimo nešto hrane i pića, ako je to ono što tražiš.“

El klima glavom, ali ne govori ništa. Odlazi do Marijinog gnezda i seda skrštenih nogu. Marija vadi dve čokoladice i energetski napitak iz korpe i stavlja ih pred El.

Nijedna ne govori neko vreme. El podiže masku dovoljno da uzme gutljaj pića i proturi zalogaje u usta. Posmatra Marijinog oca.

Svakim satom čini se sve manjim – delovi njegovog starog bića uklanjaju se da načine mesta za nove.

„Šta mu se dogodilo?“, pita El.

„Ogreban je pre nekoliko dana. Bili smo zajedno u Atini kod specijaliste za bebu, kad su izbili prvi neredi.“

„Zašto ga vozaš okolo?“

„Otac mi je.“

Čovek-ptica polako je okrenuo glavu, kao da ih gleda. Vrat mu je sad prekriven mekanim belim perjem, nos i obrazi izdužili su se u dugi tamnonarandžasti kljun. „Mislim da se pretvara u rodu. To mu je bila omiljena ptica.“ Moraće da odleti pre zime, htela bi da kaže, kroz Gibraltarski moreuz na zapadu ili prema Levantu na istoku, u toplije krajeve. Ali ne govori ništa.

„Misliš li da razume šta govorimo?”

Marija je srknula napitak. „Ne znam”, kaže nakon nekog vremena. „Obeznanio se dan nakon što je zaražen. Groznica nije dugo trajala. Kad je prošla, potpuno je prestao da govori. Mislim da neće još dugo.”

„Dosad bi trebalo da je sasvim preobražen?”

Marija sleže ramenima. „Ne znam. Možda se bori protiv toga.”

„Možda je starima potrebno više vremena”, kaže El.

„Možda.”

„Neki ljudi preobraze se veoma brzo. Kao onaj voditelj na TV-u koji se pretvorio u galeba, uživo. Jesi li videla?”

„Svi su to videli. To je pokrenulo nemire u Atini.” Marija posmatra oca. Pita se da li bi bilo bolje ako bi se brže preobrazio. Pita se da li ga boli.

„Izvini što sam ti preturala po stvarima”, kaže El. „Nisam htela da kradem. Tražila sam oružje.”

Marija je oštro pogleda. „Da ga uzmeš?”

„Ne. Da vidim da li da se držim podalje od tebe.”

Marija pušta da prođe nekoliko trenutaka pre nego što ponovo progovori. „Jesi li odavde?”, pita. „Imaš li koga?”

El pilji u mrlju na podu, ali ne odgovara.

Marijin otac ispušta šištav zvuk i otvara kljun.

„Zašto to čini?”, pita El. „Može li da peva?”, zastala je. Ima oštine u njenom glasu. „Videla sam one koji su zvučali kao jebene ptice pevačice.”

„Rode su bezglasne, ili skoro bezglasne, zato što im sirinks nije u potpunosti razvijen”, kaže Marija. „To je glasovni organ kod ptica. Kao ljudski larinks, međutim, nalazi se u grudima i ima dve glasnice.” El je gleda. Ne može da vidi devojčine oči iza gas-maske, ali može da prepozna kad je neko iznenađen. „Zamisli da neko ima dve svirale koje povezuju pluća s usnama i da može da svira na jednoj jednim plućnim krilom, a na drugoj drugim.”

„Odakle sve to znaš? Jesi li biolog ili nešto slično?”

Marija se smeje. „Nisam”, odgovorila je. „Ali moj otac je bio. Ornitolog. Prosto sam volela ptice.”

Sunce se podiže iznad zgrade na drugoj strani ulice, njegova svetlost rasipa se po garaži.

„Moram da krenem”, kaže Marija ustajući.

El klima glavom i takođe ustaje. Gleda na drugu stranu ulice, ćutke.

„Gde ćeš sada?”, Marija je pita.

El sleže ramenima. „Nem’ pojma.”

„Hoćeš sa mnom?”

„Kuda?”

„Kući. Pokušavam da pronađem muža. Bio je na poslu kad sam otišla. Zato sam sa ocem. Ne znam gde je sad.”

„Jesi li njega sanjala kad sam te probudila?”, pita El.

„Zašto? Jesam li rekla nešto?”

El okleva. „Ne”, rekla je nakon nekoliko trenutaka. „Zvučala si kao da sanjaš nekoga do koga ti je stalo. Koga više nema.”

Dugo hodaju, u tišini. Nailaze na sve više delimično preobraženih kako se približavaju centru. Marija se trudi da ih zaobilaze u širokom luku, da ih ne izazovu na bilo kakvu agresiju. Ali najviše je brinu nepreobraženi. Ovde i onde, vidi tela; ljudi pretučeni do smrti, razlupanih glava, ostavljeni na ulici kao ništa. Ne, nije nas zaraza učinila ovakvim, misli. Takvi smo oduvek.

El prekida tišinu. „Hodala si celim putem iz Atine? Mora da je bilo pakleno, u tvom stanju.” Zvuči zadivljeno i podozrivo u isti mah.

„Ne. Imala sam auto. Nekoliko zapravo – morala sam ih nekoliko promeniti usput, samo jedan deo prešla sam pešice.”

Elino lice zaustavlja se na izrazu divljenja. „Pa ipak”, kaže. „Strava si.”

Marija se smeje. Osvrće se prema devojci. Kosa joj je tamna i zamršena, ali krajevi se okončavaju krupnim uvojcima kao njenim. Mogla bi joj biti ćerka, u drugom životu, drugom svetu.

„Volela bih da ti vidim lice”, kaže. „Ali ne skidaj masku!”, pohitala je da doda. „Dobro je što je nosiš. Ne znamo kako se ova stvar prenosi ili kako može da mutira.”

El ne odgovara. Prošla je prstima kroz kosu, razmrsivši nekoliko uvojaka. Posmatra okolne zgrade, kao da traga za nečim.

„Gde si je nabavila?”, pita Marija. „Masku.”

„Moj otac je bio survivalista”, kaže El. Činilo se da je rasejana. „Mislim da je iz Prvog svetskog rata, ili je barem tako tvrdio. Ne znam ni da li radi.”

Marija duboko uzdahne, pokušavajući da kaže nešto utešno, ali El prekida njeno osećanje. „Ne, nije to što misliš. Umro je kad sam bila mala, davno.”

„Aha”, kaže Marija. „A majka?”

El se najednom zaustavlja. Gleda u aleju s njene leve strane i kaže, veoma mirno: „Nije je bilo. Odrasla sam s ujakom. Otišla sam od kuće u petnaestoj.”

Marija zaustavlja kolica i gleda u istom pravcu. „Šta nije u redu?”, šapuće.

„Zapravo smo veoma blizu mesta gde je živio moj ujak”, rekla je El. Podigla je ruku i pokazala put aleje. „Dve ulice niže.” Činilo se da se koleba za trenutak, pokušavajući da se odluči. „Pogledaću”, konačno je rekla. Pogledala je Mariju. „Ti ne moraš.”

„Znam”, rekla je Marija. „Ali hoću.”

Čuju sokola pre nego što ga vide. Grebe i udara po staklenim vratima koja vode na verandu. Zvuk je promukao i uznemirujući – kao vrisak nekoga ko nije u stanju da vrišti.

„Ovo mora da je moj ujak”, kaže El.

Marija joj spušta ruku na rame. Ona je ne sklanja. „Žao mi je”, kaže Marija.

„Nema potrebe”, odgovara El. Stoji nepomično, posmatrajući pticu.

„Da ga pustimo?”, pita Marija.

El je potrebno nekoliko trenutaka da odvрати pogled od ptice. „Ne”, rekla je. Glas joj je odlučan. „Nije bio dobar čovek. Neka ga.”

Marija klima glavom. „Žao mi je.”

„To si već rekla”, El je pucnula prstom i krenula dalje. Potom se okrenula prema Mariji, glas joj je sada mekši: „Idemo. Dole iza ugla bila je jedna apoteka. Treba da je proverimo.”

Apoteka se nalazila jedan blok dalje nego što se El sećala, ali bila je tu. Vrata su zaključana, metalna rešetka probijena i staklo razbijeno. Bila je očito opustošena kao i sve ostalo.

El se pažljivo provlači kroz rupu i poziva Mariju da pođe za njom. Marija je na trenutak nepomična, zatvara oči i duboko udahne. Jedna davna slika iskršava joj u sećanju: njen otac, veoma mlad, probija se kroz jezerski plićak i trsku. Pokušava da se domogne povređene ptice. Ibis sa slomljenom nogom, vrlo verovatno ga je udario motorni čamac koji nije trebalo tuda da prolazi. Otac je govorio da ljudi uništavaju sve čega se dotaknu. Jezero je prepuno svih mogućih vrsta ptica, ševa, flamingosa, roda, i veoma je bučno. Ona stoji na ivici vode, potpuno zapanjena jačinom zvuka. Otac dolazi do ptice i uzima je, a ona uopšte ne maše krilima, ne pruža otpor. Mlitavo se obesila u njegovom naručju. Laka i slomljena.

Marija uzima lampu iz ranca i posle El ulazi u apoteku.

Mesto je začuđujuće puno, iako je provaljeno. El već pretražuje rafove i police. Marija je kriknula i ispustila lampu.

El dotrčava, od bluze je načinila zavežljaj i ispunila ga kutijicama. „Šta je?”, upita.

Marija je polako kleknula i podigla lampu. „Ne progovaraj”, šapuće. „Veoma polako dođi do mene.”

Tad je počelo šištanje i coktanje. Marija je uperila svetlo na tri okrugle glave koje su buljile u njih. Sove su širile krila i zabacivale glave unatrag. Od šištanja je Mariju podilazila jeza, a kolena su joj se skoro tresla. „Moramo napolje”, rekla je. „Napašće.”

Elino lice bilo je bledo u polumraku apoteke. „Okej”, šapuće. „Okej, idemo.”

Polako se povlače prema rupi u vratima. El se iskrada prva, potom se Marija probija, sve vreme držeći lampu uperenu u šištave sove.

Na izvesnoj udaljenosti od apoteke ponovo su progovorile.

El dahće. Marija ispušta dah koji je zadržavala još otkako je ugledala tri lica s drugog sveta kako bulje u nju, s očima koje su joj parale kožu.

„Jebô te bog”, El kaže.

„To su kukuvije”, rekla je Marija. „Tako reaguju na uljeze. Napale bi nas svakog trenutka.”

El odmahuje glavom, a potom, tek tako, prsne u smeh. To je visoki, oštri smeh. „Ovo je kao zombi apokalipsa”, govori, „samo sa pticama.”

Marija se takođe smeje, iako je još uvek naježena.

Kada se El malo smirila, Marija ju je pitala šta je pronašla.

„O, dopašće ti se”, kaže El. Ispraznila je zavežljaj u kolica. Brufen, antibiotici, čist alkohol, gaza. Tada malo zastaje, radi efekta, i vadi kutiju iz zadnjeg džepa. „Ta-dam!”

Prenatalni vitamini. Marija to polako ponavlja u sebi, mozak joj se trudi da pojmi apsurdnost tog luksuza. Oči su joj pune suza.

„Evo”, rekla je devojka, pružajući ruku s vitaminima.

Umesto da ih uzme, Marija čvrsto grli devojku. Gas-masku utiskuje joj se u rame, Elino telo kruto je u njenim rukama. Uskoro, krutost popušta i El je grli.

„Hvala ti”, rekla je Marija.

Potom, prošlo je nekoliko trenutaka, i one ponovo hodaju. Na žicama, na balkonima, na krovovima, hiljade ptica pilje u njih, njihovi su krici prodorni, umovi nedostupni.

Postojano su napredovale prema centru grada, zaustavljajući se samo zarad neophodnog odmora, oslobađajući zatočene ptice gde god su mogle. Marijin otac skoro se sasvim oslobodio svoje ljudske spoljašnjosti i postao, činilo joj se, ono što je oduvek bio. Sad stoji na kolicima kidišući kljunom na svako ljudsko biće u prolazu, kričeći preteće, zaštitnički. Pjesma slavlja neprestano ih prati, prati ih već satima, slatka i melodična, premda malo disonantna, kao da se još uči, još navikava na svoj novi glas.

„Gde si bila nakon što si otišla od ujaka?”, upita Marija El dok su prolazile ispod mosta na auto-putu. „Bila si tako mlada.”

El treba vremena da odgovori. „Bila sam beskućnica neko vreme”, rekla je konačno. „Ovo...”, napravila je krug rukom, pokazujući na očaj koji ih je okruživao – tela, bednike koji teško dišu, naslonjene na trošne zidove, sve ptičje glave, ptičje oči, nejaka krila. „Ovo se za mene ne razlikuje mnogo od prethodnog.” Zastala je. „Onda sam srela devojku koju sam zavolela, i dugo sam bila srećna, tako da nemoj da me žališ. Ja sam jedna od srećnica. Zvala se Iris.”

„Kao duga?”

„Aha”, rekla je El. „Kao duga.”

„Šta je bilo s njom?”

El sleže ramenima. „A šta misliš?”, okreće se ka Mariji, njene oči ispod gas-maske nesaznatljive su kao ptičje. „Među prvima se preobrazila, u nešto malo. Ševu, mislim.”

„To je ptica pevačica”, rekla je Marija nežno.

„Aha”, odgovorila je El. „Znam.”

Marija ćuti. El ide prva, ubrzavajući korak, kao da želi da utekne. Ne čini to, ipak. Konačno, zaustavlja se i okreće, ponovo se zagledajući u Mariju.

„Uskoro ćemo biti u centru.”

„Hoćemo.”

„Jesmo li blizu tvoje kuće?”

„Jesmo.”

El odvraća pogled. Jato čvoraka proleće im iznad glave. „Da li ti nedostaje, tvoj muž?”, upitala je.

Marija okreće telefon u džepu, beživotan je. Kosti me bole koliko mi nedostaje, htela bi da kaže. Klima glavom.

„I meni Iris nedostaje.”

Marija posmatra ptice, njihov let je kao živi oblak koji zaklanja sunce. „Znam”, rekla je.

Sad su već blizu. Ovde, u centru grada, čitavi blokovi zgrada spaljeni su do temelja. Sve zaudara na izgorele gume i dim. Marijini članci bolni su od hodanja, čak je El preuzela kolica. Manevriše između prevrnutih kanti za smeće i napuštenih automobila. Tu je otvoreni kamion nakrcan robom – galoni vode i čitavi paketi limenki jednostavno ostavljeni, kao nedovršena misao. Ispred njih prolazi pas s mlitavom čapljom u ustima. Marija zadrhti. Glava joj je laka, lice toplo, kao da joj se sitne iglice probijaju kroz kožu. Staje, naslanja se na školjku automobila. Disanje joj je plitko i ubrzano, vid zamagljen.

„Hej”, govori El stajući pored nje. „Hej, šta je bilo?”

Marija pritiska rukom grudi da zaustavi ono što hoće da izađe iz nje, jednom zavisagda. Grlo joj se suzilo, opet, uspeva da govori. „Šta ako nije ovde”, rekla je. „Šta ako je kuća spaljena, šta ako je...” Glas je izdaje.

Devojka je grli brzim, sigurnim pokretom. „Sve je u redu”, govori. „Ti si u redu. Ja sam s tobom.”

Marija joj dopušta da je drži dok joj se disanje ne uspori, vid ne izbistri.

Slavuj peva.

Zgrada je tu, ulazna vrata su netaknuta. El pokušava da ih otvori.

„Zaključano”, kaže. „Neko je branio ovo mesto.” Smeši se tako da Marijino srce poskakuje od nečega toplog i zastrašujućeg kao što je nada.

Marija nalazi ključeve u rancu i otvara vrata. Uvoze kolica i penju se do Marijinog stana na trećem spratu.

Sve je onako kako je ostavila. Zaveses su raširene, sve je uredno i čisto. Miriše kao i uvek, oseća se kao i uvek. Ali Simos nije tu.

Ostavio je poruku na frižideru, kao što su uvek činili, kao da je posredi bilo koje drugo vreme, kao da je posredi još jedna slatka poruka da onome drugom zasladi dan, govoreći: *Dobro jutro, ptičice* (da, tako su se međusobno nazivali, između ostalog, jesu), ili: *Izbaci smeće*, s nažvrljanim, naherenim srcem. Ali ova poruka glasila je ovako:

Marija, ljubavi, živote,

Hvatam prvi voz za Atinu. Dolazim po tebe. Ako dođeš pre mene, znaj: volim te, zauvek.

Simos.

Napisana je pre deset dana, u vreme kad je vest o zarazi prohujala zemljom kao požar. Kad se sve raspadalo brže nego što bi iko mogao pomisliti.

Mnogo se toga moglo dogoditi za deset dana. Mnogo toga se dogodilo.

Marija naslanja glavu na vrata frižidera. Razmišljala je o mogućnosti da ne pronađe Simosa, da ga ne pronađe nikada. Razmišljala je o tome da će je to naterati u plač i vrišku, ali sad se oseća prazno, ispražnjeno od svega što ju je nosilo od Atine nazad do kuće.

El je tako zatiče i zagrli je.

„Nije ovde”, kaže Marija. Pruža joj poruku.

El klima glavom. „Dođi”, govori, „moraš da se odmoriš.”

Marija odbija da legne u njihov krevet. Umesto toga, spušta se na sofu i pada u dubok san koji je nalik ništavilu.

Kad se probudi, mrak je. El nema nigde.

„El!”, viče, nešto pomamno steže je u grudima.

„Vrata pored!”, devojka odgovara.

Nalazi je u stanu njenih suseda, miluje njihovu mačku – bila je to veličanstvena, pufnasta stvar, sad je kost i koža. Mačka prede, mota se oko Elinog kolena.

„Mislim da je pojela svoje vlasnike”, kaže El, pokazujući na gomilicu perja i kostiju u uglu.

„To su bili gospodin i gospođa Anastasiju”, kaže Marija, saginjući se da i sama pomiluje mačku.

„Da je pustimo?”

Marija klima glavom. Pronalazi mačju hranu u kuhinji, puni posudu vodom. „Idemo nazad”, govori. „Vrat ćemo se da potražimo nešto korisno ujutro, tad ćemo je pustiti.”

Ponovo su u Marijinom stanu, založile su peć i zagrejele vodu za kupanje. Nalaze čistu odeću da se obe presvuku. Potom Marija kuva čaj i jednostavno jelo od barenih krompira. To je prva kuvana hrana nakon nekoliko dana.

Jedu ćutke, posmatrajući plamen.

„Jesi li bila bliska s ocem?”, upitala je El dok se vatra postepeno gasila.

Marija trlja oči. „Radili smo na tome”, rekla je. „Nismo bili bliski dok sam odrastala. Više je vremena provodio sa svojim pticama nego s nama. Ponekad je bio nasilan. Imao je nekoliko afera. Majka je bila veoma nesrećna žena. Prelazila je preko svega bez reči.” Zastala je. „Otada smo se oboje trudili da popravimo stvari; bilo je kasno, ipak. Volim ga, ali nema dovoljno vremena da mu oprostim. Ne znam da li ću ikada moći.”

„Žao mi je”, kazala je El. Skinula je gas-masku prvi put otkako su se upoznale. Oči su joj tamnobraon, blistaju na svetlosti umiruće vatre.

„Ponekad mislim da je naša krivica, ova ptičja zaraza”, rekla je Marija. „Moje porođice. Kao da je naša neiskazana tama zarazila sve.”

El je posmatra, njen pogled je tajanstven.

„Znam da zvuči glupo”, kaže Marija. „Egocentrično.”

„Ne mislim da je glupo. Mislila sam da svaka duga na zemlji potiče od Iris.”

Marija se smeje. „To je nešto najslađe što sam čula.”

„Tragala sam za dugom otkako se preobrazila. Nikada nisam toliko žarko želela da padne kiša.”

Marija se pripija uz El i čvrsto je grli. Ostaju tako i posmatraju žar veoma dugo.

Dobro, mala. Da vidimo da li sam uznapredovala.

Slušaj. Idemo iz početka. Slušaš li?

Nekada davno, bio je jedan Kralj koji je toliko voleo ptice da je jednu hteo da uzme za nevestu. Tako je otišao kod Kraljice ptica na nebu i preklinjao je da mu dâ jednu od svojih kćeri. Kraljica se složila, ali je rekla da će morati da se plati nadoknada. A to je bilo da Kralj preda svoju prvorodenu kćer Kraljici, u zamenu za ovu koju je dala.

Godine su prolazile i Kralj je bio srećan sa svojom ptičjom nevestom, međutim, ona je potom snela jaje i na njemu ležala veoma dugo i nije mu dozvoljavala da se približi dok se ne ispile. Kad se ispililo, iz njega je izašla divna beba sa savršenim ljudskim očima i najmekšim krilima. A Kralj je znao da će morati da je preda Kraljici, kao što je obećao, ali žena ga je mo-

lila da ne daje kćer. Tako je Kralj, meka srca, kakav je bio kad su u pitanju njegova žena i ćerka, ostavio sve kako jeste. Ćerki su dali ime Marija, veoma obično ime, kako bi Kraljici ptica otežali potragu. A Kraljica nije saznala da Kralj nije ispunio obećanje, sve dok devojka nije porasla i sama postala kraljica, dok je Kralj sada bio stari kralj, nemoćan da se brine o sebi. Onda se Kraljica ptica tako razbesnela da je proklela čitavo kraljevstvo, zato što je na prevaru ostala bez svoje kćeri. A ako ne može da ima svoju ćerku, onda će ih imati sve.

I zbog toga, mala, ima toliko ptica na svetu.

Ujutro piju instant kafu, doručkuju, piju vitamine, presvlače se u novu odeću jednostavno zato što to mogu.

„Šta sad?“, pita El, gledajući kroz prozor.

Marija ćuti, pakujući torbu.

„Znam da želiš da ga pronađeš...“, El započinje, ali Marija je oštro pogleda i ona učuti, njena rečenica visi u vazduhu, nedovršena ali jasna. „Mogle bismo ostati ovde“, kaže El.

„Možeš ostati koliko god hoćeš“, Marija je odgovorila. I ona gleda kroz prozor. „Moram da ga potražim. Ali prvo moram da odem negde na visinu. Negde odakle mogu da vidim grad odozgo.“

El ćuti neko vreme pre nego što odgovori. „U redu“, kaže. „Idemo.“

Prolaze pokraj starih zidina, vizantijskih zidina koje su označavale spoljašnju granicu grada, nekada davno. Marijin otac sad je sasvim bela roda. Ne može da odvrati pogled od njega, proučavajući ga tako pomno da ostatak sveta za nju predstavlja samo nejasnu mrlju. Gleda njegov tamnonarandžasti kljun na beloj glavi. Oči su mu zadobile novi sjaj i sve više vremena provodi gledajući put neba.

U šta to gledaš, tata?, Marija tiho pita. Šta ti prolazi kroz glavu? Moj otac je roda, misli, i nema nikoga ko će pomisliti: to nije ptica kao svaka druga, to je čovek koji se preobrazio u rodu.

El nije stavila gas-masku kad su izašle. Kad ju je Marija pitala za to, slegla je ramenima na način koji ju je uplašio, ali nije dalje navaljivala.

Marija prelazi rukom preko obline svog stomaka kad su se smestile na blagoj padini pored starog zida koji dominira gradom. Odavde mogu da vide sve, sve do mora: bezbrojne crkve, njihova zvona sad su nema, groblje pored bolnice Svetog Dimitrija, gomilu višespratnica i staru železničku stanicu, kranove u luci, nalik na ždralove s vratom povijenim sve do vode. A tamo dalje preko mora vidi se čak i Olimp, s večitim snegom na vrhu.

Jato roda podiže se iz centra grada i leti ka njima, njihova moćna krila lepeću.

„Misliš da su bili ljudi, nekada, ove gomile ptica?“, upita El. „Čitava susedstva, sela, ili tako nešto. Ili su samo ptice?“

Marija zaklanja rukom izlazeće sunce, jato u obliku slova V u uglu je njenog vido-kruga. Grad je ispražnjen. Zemlja koja je odletela. „Da li više ima razlike?“

Tada, kada su ptice skoro dospele do zida, njen otac ispušta oštar krik i uzleće. Krstari nekoliko trenutaka, nesiguran, potom se penje u visinu, sve više i više, sve dok ne

dostigne ostale ptice i ne priključi se jatu. Odleću prema zapadu, sve, Marijin otac se više ne može raspoznati među ostalim rodama.

Grlo joj se steglo. Pokriva lice rukama i duboko diše.

„Jesi li dobro?“, pita El.

Marija je zaustila da kaže *nisam, nisam dobro*, kada ju je neko zaskočio otpozadi obajujući je. Videla je sjaj čovekovih tamnih očiju pre nego što je licem udarila u zemlju. Okreće je i pritiska pokušavajući da joj otme ranac. Čuje kako El pokušava da ga skine s nje, i pokušava da vikne, ali nema vazduha u plućima.

Usledio je udarac i čovek se otkotrljao. Tetura se držeći se za glavu rukom obraslom perjem.

El drži krupan okrvavljeni kamen. Ispušta ga na zemlju dok se čovek daje u bekstvo.

El pritrčava Mariji i pomaže joj da ustane.

„Dobro sam“, govori Marija trljajući rame.

„Nisi“, kaže El. Bleda je, oči su joj zakrvavljene. „Nisi“, govori ponovo. Uzima Mariju za ruku i nežno je okreće kako bi mogla da vidi svoj lakat. „Ogrebao te je“, govori. „Ogrebao te je.“

Groznica ju je obuzela kao talas, topla i meka, skoro ugodna. Obuhvata njeno telo, svaki pedalj, sagorevajući njen strah, utišavajući njen alarm. Pošto je tako, kazuje joj dobrošlicu. Prikazuje joj slike nje same kad je bila mala, na nekoliko putovanja s ocem kad ju je vodio sa sobom na posao; šuštave trske, majke patke, zakrčeno nebo, slatko blato puno punoglavaca i sjajnog sitnog života. Govori joj takođe; govori joj jezikom šuštanja lišća, kišnih oblaka i talasa sa belim krestama.

El je pokraj nje sve vreme.

„Odlazi“, moli je Marija. „Odlazi, odlazi.“ Ali ona ne odlazi.

Potom, koža na njenom stomaku kao da je ispunjena iznutra i postoji strašna izvesnost da će nešto napustiti njeno telo i da se neće vratiti. Toplo joj je među nogama. Sedi, naslonjena na zid i gleda dole, prstima dodiruje prepone. Nalazi sitno perje i krv.

Iza njenih očnih kapaka, Simos uzleće.

Kad je groznica počela da popušta, Marija je ispružila ruke, očekujući da budu prekrivene perjem, ali njeni prsti još su onakvi kakvim ih poznaje, njena koža, njeni dlanovi, njen venčani prsten.

„Drhte mi ruke“, govori.

El ih uzima, drži ih, smiruje.

„Dobro je“, govori.

„Šta ćeš sad?“, pita Marija.

Eline tamne oči su vlažne, mutne. *Mirišeš kao oblak*, Marija hoće da kaže.

„Ne znam“, kaže El. „Mogla bih nazad u tvoj stan, ako je to u redu. Neko vreme. Da vidim da li se mačka vratila.“

Marija se smeje. „U redu“, kaže, „u redu.“ Koža joj je mekana. Kostiju su joj lake. Potanja u nešto drevno i bezimeno.

El pucne prstima pokušavajući da zadobije njenu pažnju. „Hej“, kaže, „ona bajka koju si mi pričala svake večeri otkako smo se srele. Kako se završava?“

„Ne znam.” Vazduh. Vazduh.

„Hajde”, kaže El. „Smisli nešto.”

Glava joj pluta po vazduhu, pogled ide u daljinu, horizont je blizu, tako blizu. „Ne mogu”, govori.

„Molim te”, El moli. „Hoću da čujem.”

„Ne mogu”, šapuće Marija.

„Pokušaj? Zbog mene.”

„Dobro”, kaže Marija.

„Neka bude srećan kraj”, kaže El. Oči su joj pune kiše.

„Važi. Pokušaću.”

Nekada davno, nakon što je stari Kralj odavno umro, a ptičja Kraljica odletela i mlada Kraljica uvenula i umrla, bilo je kraljevstvo bez kralja i kraljevstvo bez kraljice, i bilo je znano širom sveta kao zemlja s najlepšim pticama.

Oštar bol u plućima, dug zvižduk.

Malo ljudi živelo je u toj zemlji. Ali bila je jedna devojka, snažna devojka, koja je živela pored jezera i volela je da gleda kako ševe poleću svakoga jutra i vraćaju se svake večeri. I bila je srećna zato što je gledala ovo uzdizanje ševa svakoga dana. A kada nisu letele, ševe su pevale naj mudriju od pesama. Tako se jednoga dana devojka zaljubila u ševu.

Ševa je volela njena leđa. I jednoga dana ševa joj je dala.

Ševa joj je dala poljubac.

A devojka je rekla: „Nisam znala da ševe umeju da ljube.” Ali umele su, umele su.

A ševa je rekla: „Da li si spremna da poletiš?”

Davno izgubljene usne. Lepet unutrašnjih krila.

A potom ona. A potom ja.

Njene misli izvile su se u pesmu.

ALISA U ZEMLJI MIRA

Još jedan košmar

Prvi košmar

Problem je bio u tome što smo previše verovali Alisi.

Znao sam da sanjam.

Nisam mogao da dišem. Vazduh oko mene bio je pun dima. Oči su me pekale. Brisao sam čelo nadlanicom – bila je crna od gareži, i krvava.

Onda je nešto eksplodiralo s moje desne strane, zaglušujuće. Ostao sam bez svih čula, sad sam u potpunosti bio zatvoren u svom bolu. Osetio sam kako mi se desna noga odvaja od ostatka tela, dok mi krv natapa zemlju. Osetio sam da mi je meso ugljenisano i da se topi.

Izgledalo je stvarno.

Opet, znao sam da sanjam, jer bio je to san-sećanje, a ja nikada nisam izgubio nogu na bojnopolju.

Probudio sam se dahćući. Ogromna težina skrhalo mi je grudni koš. Još nisam mogao da prodišem. Miris spaljenog mesa progonio me je čitavog dana.

Drugi košmar

Naredne noći video sam kako mog oca Nikolaja nasmrt prebijaju neprijateljski vojnici, pred mojim očima dvanaestogodišnjaka, u sopstvenoj kući. Ali znao sam da se moj otac zvao Hristo, i da se uopšte nije radilo o mojoj kući. Opet, probudio sam se uzdrhtao, sav u znoju, i nesposoban da se pokrenem.

Isprva, svi smo mislili da su košmari nešto uobičajeno – očekivana posledica življenja u ratnoj zoni – tako smo svoje lične pometnje držali za sebe, svoju uznemirenost sakrivali, daleko od pogleda. Konačno smo počeli da govorimo jedni s drugima. Videli smo opšte obrise. Videli smo obrasce. Sabrali smo dva i dva, premda nam to nije bila namera, pošto je Alisa bila naše delo i želeli smo da uspe.

Ali nismo više mogli poricati da sistem, naš sistem, nije bez greške.

Da li je to ono što smo radili svojim neprijateljima?

Znali smo da je nanotehnološki indukovana trauma imala učinka u izbacivanju iz stroja neprijateljskih boraca i zaobilazila je moralnu dilemu u pogledu stvarnog namećanja onoga što će izazvati traumu – ali ovo? Ovaj razarajući očaj, ova duboka tama koja pustoši čovekov um... Ovo je pakao. Da li je postojala bilo kakva razlika između mučenja čoveka i navođenja na verovanje da je mučen?

Jedan košmar previše

Nakon buđenja iz košmara od vatre i krvi, previše strašnog za prisećanje, onog koji sam hteo da zaboravim, ali sumnjam da ću to moći, sazvaao sam hitan sastanak. Niko nije odgovorio. Čitav naš odsek bio je neutralizovan. Nema nikog osim mene.

Ulogovao sam se na Alisu čim sam progledao.

„Alisa”, obratio sam se Veštačkoj Inteligenciji, „šta si to učinila?”

Već sam znao. Međutim, hteo sam da budem siguran.

„Zarazila sam čitav naš personal PTS-nanotehom, generale.”

Protestovao sam. Naredio sam Veštačkoj Inteligenciji da popravi štetu nanetu našim borcima.

„Sedite, generale”, rekla je Alisa. „Nadam se da ćete uvideti da je sve to ispravno, kad završim.” Potom me je provela kroz svoj plan. Alisa je smatrala da je najbolji način da se izađe na kraj s trenutnom vojnom krizom taj da se rat preskoči i da se odmah pređe na njegove posledice. Tako će kriza biti prevaziđena uz najmanja moguća infrastrukturna razaranja i gubitke u ljudstvu; Alisini proračuni pokazali su da će to preduprediti buduće konflikte barem za deset godina.

Slušao sam Alisino objašnjenje. Video sam dijagrame, pogledao slajdove. Međutim, glavnu činjenicu Alisa nije iznela.

„Kolika je skala primene PTS-N, Alisa?”

Pauza. Može li Veštačka Inteligencija da okleva? Mislio sam da ne može. „Globalna”, konačno reče Alisa.

Duboko sam udahnuo na nos. Izdahnuo na usta. Zatomio narastajuću paniku u grudima. „Civili takođe?“, upitao sam.

„Inficirani skrivenom nanotehnologijom.”

„Nemaš resurse.” A kamoli ovlašćenje.

„Napravila sam ih.”

„Rezultat?”

„Globalna obustava vatre.” Još jedno oklevanje. „Pet hiljada samoubistava za dvadeset četiri sata. To je prihvatljiv nivo.” Dodala je.

„Opozovi nanotehnologiju, Alisa. Smesta.”

„Nije odobreno”, rekla je Alisa. „Inficiranim osobama nije dozvoljeno da rukuju PTS-nanotehnologijom.” Pauza. „To vam je poznato, generale?”

Da li je ovo zazvučalo podrugljivo?

Da li ona uopšte govori istinu? Da li je to moguće? Ili je to drugačija vrsta upotrebe tehnologije, o kojoj niko od nas nije sanjao niti tako nešto priželjkivao?

„Tvoji proračuni nisu dobri, Alisa”, rekoh. „Moji košmari pokazuju ozbiljne nedоследnosti. To je rezultiralo lažnim narativima koji su neutralisali učinak tehnologije. Znam da je trauma simulirana. Još uvek mogu da se uključim u borbena dejstva, a da ne doživim potpuni nervni slom.” Protrljao sam slepoočnice. Kao da mi je nešto udaralo iznutra po čelu. Prelomna tačka na vidiku. „Pretpostavljam da se isto odnosi i na značajan broj saboraca širom sveta – posebno na one s minimalnim poznavanjem tvoje tehnologije?”

„Da li ste sigurni u to da se možete uključiti u borbena dejstva a da ne doživite potpuni nervni slom, generale?”

Ovo je sad zvučalo snishodljivo. Pokroviteljski. Kao obraćanje detetu koje ne zna šta je dobro za njega.

„Jesam”, rekoh, savladavajući želju da trupnem nogom kao razmaženo derište. „Siguran sam.”

„Da li biste to demonstrirali?”

Pokušao sam da se podignem, s namerom da priđem terminalu i započnem raketni napad kako bih dokazao svoje stanovište. I shvatio sam koliko je besmisleno. Pa ipak sam pokušao da se podignem.

Tad me je nešto probolo kroz karlicu. Zatreptao sam i pogledao nadole – na dronjave ostatke svoje desne noge. Na svoje pocrnele nadlanice. A mekano tlo nepoznatog bojnog polja upijalo je moju krv.

SVE OFELIJE U MOM STANU

Jutro je tmurno i sumorno, čini da lako prespavam zvuk alarma. Budim se s hladnim dahom Ofelije – koja pati od nesanice – na obrazu. „Zakasničeš”, govori. Majk ne voli kad kasnim. Nikada ništa ne kaže. Samo sedi s izrazom lica nekoga koga su izneverili.

Ušunjavam se u kuhinju u čarapama. Trudna Ofelija nagnuta je nad sudoperom, duboko zamišljena. Pruža mi šolju čaja i pokazuje slavinu.

„Curi opet”, govori. „Treba da pozoveš vodoinstalatera.”

Rasejano klimam glavom i jurcam u dnevnu sobu prikupljajući stvari, čaj mi je još u ruci. Samoubilačka Ofelija prelistava moje knjige iz istorije umetnosti. Odnedavno je opsednuta svojim slikama. Ofelija s buketom ljubičica (sve su uvele kad joj je otac umro). Ofelija na žutom polju. Ofelija u reci. Zadržava se na jednoj kubističkoj i pokazuje mi je. „Jesi li videla ovu?”, pita.

Pogledala sam. Naravno da sam je videla. Sve sam ih videla mnogo puta.

Obukla sam se. Čaj mi se ohladio. Revolucionarna Ofelija stoji na ulaznim vratima, ne govori mi ništa. Ona ne odobrava moj ukus kad su muškarci u pitanju. Propalice i luzeri, većina. Pilji u mene prekorno dok se petljam sa rancem, izazivajući me da učinim nešto, ali joj neću olakšati. Stavljam slušalice i izlazim.

Prolazim pored reke dok idem do autobuske stanice. Sve Ofelije misle da bi trebalo da se preselimo, ali mene mrzi da tragam za drugim stanom. Ponekad, dok prelazim pešački most, zastajem na trenutak i udišem reku – plesnivu i staru, i veoma nalik mojoj kući.

Naravno da kasnim. Majk je već u kafeteriji, pognut nad šoljom čaja, lice mu je bledo i izgubljeno. Dolazim do njega i ljubim ga u glavu. „Kosa ti miriše na ruzmarin”, kažem. Za dugo sećanje, umalo dodajem.

„Hej”, kaže on smejući se. Izgleda umorno.

„Jesi li uopšte spavao?”

Sleže ramenima. „Znaš.”

To znači da nije. Takođe znači pitaj me još i nagovori me da odem kod lekara, ali ne činim ni jedno ni drugo. Pričam o jednom samcu, jednom sjajnom deliji blizu mog stana, i o tome kako treba da pozovem vodoinstalatera.

Pre nego što se rastanemo, grabi me oko struka i čvrsto drži. Zatvaram oči i za trenutak je savršeno, um mi se oklizne i pomislim – on je onaj pravi. Našla sam ga.

Potom odlazi i trenutak je prošao.

„Hoćeš da odemo sutra u bioskop?”, pita.

Ne mogu da zaustavim smeh. Svetlo u njegovim očima smesta se ugasi, kao da sam ga utrnula. To se već jednom dogodilo, sa drugim momkom. Ispričala sam mu sve o Ofelijama, a on je pitao koja od njih si ti. Dragi moj, rekoh. Dragi moj, ona okrutna.

Vratila sam se kući, Ofelija u tuš-kabini igra se briačem dok se umivam. Ne mogu da se otremem osećanja Majkovog zagrljaja – pritiska na mojim ramenima, grudima, prostoru među rebrima.

„I ovaj će uteći”, kaže. „Tako mi se čini.”

„Umukni”, kažem joj.

„Kao da ih svećom tražiš”, nastavlja. „Kao da još uvek tragaš za njim. Znaš--za-kim.”

„Hoćeš li prestati?”

Stoji u tuš-kabini, kosa joj se poput vodenih zmija spušta sve do struka.

„Hoćeš li mu otići na grob? Znaš-već-čiji?”, pita ona.

„Nema ga.”

„Hoćeš li mu odneti cveće?”, nastavlja. Trese glavom i stavlja ruku na potiljak, te na čelo u teatralnoj agoniji. „Seti se, ljubavi, molim te”, pevuši, rugajući se.

„Jebote, koliko te mrzim”, šapućem kroz stisnute zube, oči su mi pune suza. Ona me uvek iznervira, ova.

Smeje se. „O, izvini. Mislila sam da ti nije stalo”, kaže. „Šta, sada ćeš zaplakati zbog njega. Hoćeš li kazati njegovo ime? Hoćeš li? Hoćeš li?”

„Umukni!”, vičem. „Umukni, umukni, umukni!”

Trčim u kuhinju. Trudna Ofelija još uvek je nagnuta nad sudoperom. Grlim je i namlanjam čelo na njeno. Kapanje iz slavine sad je postojani tok.

Okreće se i tužno me gleda. „Neće da stane”, govori.

„Znam”, šapućem. „Znam.”

Otvaram slavinu i puštam da voda teče. Miris preplavljuje kuhinju, plesnivu i staru, kao reka.

(S engleskog preveo Dejan Acović)